

Nem tudom, ki hogy van vele, engem — ha történetesen nagyon pocsek hangulatban vagyok is — apró dolgok, egyszerű gesztusok, „mindennapi csodák” tudnak felderíteni: egy hátbavágás, egy készszorítás, egy napsugár, egy hang, egy dallam...

Boldogan vallom be, hogy számomra egy ilyen biztos hangulatfelderítő sugaracska: Feleki Kamill. A Kamillka! Ha megjelenik a színpadon, a filmvászonon, a tévé képernyőjén vagy a kertkapuban, ha meghalok a hangját a vonal túloldalon, a rádióban, egy lemezen vagy a kaputelefonban, ha operettet, sanzont, kuplét énekel, polkát táncol, ha búvárszedők, ha ülünk a sminkszobában és locsolják ránk a masztixot, ha napsütésre vagy épp esőre várakozunk filmforgatásokon, mondjuk egy legelő közepén, de már akkor is felderül a képem, ha egy plakáton vagy műsorfüzetben elémugrik ez a két szó, FELEKI KAMILL!

Woodhouse: Forduljon P. Smith-hez című történetéből forgattunk filmet, egy gyönyörű kastélyban — és a hozzátartozó ősparkban —, amely most szövekezeti irodává lépett elő.

Egy színházi próba után száguldott velem a kocsi a kastélyba, talán harminc kilométerre Pesttől. Ahogy megérkeztem, a felvételőzető kirángatott a kocsiból,

HUSZTI PÉTER:

A NAPSUGÁR FIÚ

öltöztetők, fodrászok, sminkerek matattak rajtam, mindez — mint mindig — érthetetlen, megszokhatatlan pánikban. De a zárav forgatagában is elkaptam tekintetemmel a park közepén sétáló Kamillt, aki a rekkenő hőség ellenére jellemében, maszliban róttá a kavicsos sétányt, amelybe egyébként vajszínű ruhájával, zsirardi kalapjával, ezüstfejű sétapál-cájával, kamásnis cipőjével nagyon is odailett. Memorizálta a szöveget, ismételte, javígtatta a próbák gesztusait — ahogy a sminkes lányok elárulták — órák óta. Megálltam egy pillanatra. Emlékezetembe akartam vézni ezt a képet, rögzíteni a pillanatot. Nem ifjú lelkesedésből, nem a szorgalom, a művészi alázat példaként. Csak felkelésülve az egyszerűségtől, a magától értetődő szakszerűségtől, a színészmesterség megszállottságtól. És akkor ismét világossá vált, amit pedig addig is tudtam, hogy mitől olyan nagy ez a pöttöm ember. A „KICSIT!” — ahogy az akkor még övodista, szemüveges, tudós unokaöccsém ne-

vezte őt, a Napsugár fiúk vasárnap délutáni előadása után, ahonnan alig lehetett hazavontatni, mert a „KICSIT” feltétlenül magával akarta vinni.

Barátságom Kamillkával — nem romantikus körülmények között — börtöncellában alakozott meg. Együtt szereplünk egy filmben: java része a „gyűlöletben” játszódott. Hajnalban a gyári kocsi összeszedett minket, majd a börtönépület elé röpített. Mint művészek sétáltak be a rémisztő vaszkapun. Csendben magunkra szedték a csikós ruhát, a sapkát, a szigorúan fűző nélküli bakancsot. Attól kezdve — alkalmazkodva a helyi szokásokhoz — élünk a rabok egyszerű, hogy ne mondjam szürke életét.

A forgatási szünetek összeestek a börtöni időszámítás valamely érthetetlen eseményével. Kuporogtunk a szá munkra kiűrtett cellákban. Jóorsom Kamillkával közös cellába vezérelt, így a börtömben tanultam meg, hogy még itt is fontos, milyen társaságba kerül az ember. A mi cellánkban tagadhatatlanul

vidámabb volt a rabság. Sztori sztorit követett, folyt a duma. föl-fölbugyorokolt a visszafogott rohóság. Az ellenállhatatlan történetek, az orfeumok frakkos, estélyi ruhás dúsgazdag vendégeiről, csillogó-villogó műsorairól, talán furcsán hangzottak volna a rácsos ablakok tövében, a küblik társaságában, a kemény piccesken nyomorogva, ha nem Kamillka meséli őket. De ő varázslatosan meséli. Úgy, hogy az ember előbb-utóbb az uszályába kerül, és bár fuldokolva, könnyezve a nevetéstől, szinte hallja a selymek suhogását, orrában érzi a szivarok illatát, szóval, ahogy egy ilyen szomorú börtöncellában egy jó érzésű rabnak mesélni kell. Kamillka imád is mesélni! Mindehett, mindenről. A régi és a mostani Pest híres figuráiról, artistákról, csillogó étkesekről, meghitt kiscocsmákról, elegáns, az úri vendégeknél gyakran ürüb, hangtalan léptű főpincéerekről, ravasz vécesnéimről, kártyaszalonok-ról, uszorsókorlól, pedikűrösökről, sirásókól, bohócko-ról — akik Kamillka történeteiben mind élre kelnek meglevőnek, és a történetek hallgatásakor egy kicsit megértünk, megérzünk valamit abból a titokból is, hogy Kamill gyakran alig-alig megírt szerepei mitől lettek a színpadon olyan varázsla-

Feleki Kamill két jelenete a Kabaré című musicalben

tos, mégis nagyon is közlünk valót, hús-vér, szív-lelek, igazi emberkéek.

Meséiben meglepőnek természetesen a volt pályatársak is. A kicsik és az óriások, akiknek emléket olyan fáradhatatlan lelkesezettel gyűjtögeti, szedegeti össze, hogy aztán emlékezzen rájuk és meséljen a kamerák előtt mindannyiunknak Fedák Sári-ról, Csontosról, Dénes Oszkár-ról, Honthy Hannáról, Billicsíről, Latabárok-ról és a többiek-ről.

Ezek után hadd kotyogjak el itt néhány látszólag értéktelen semmisséget, amelyek azonban nagyon fontosak az életben. Néhány apróságot, amelyet én sok-sok estén csipegettem fel a pasarétli meséimben. Mert meséhez az emlékeztetett ez a kicsi ház engem régebben is, amikor még a drága Finike kormányozta a vig estéket. Mesézni éreztem ma is, amikor barátoktól övezeve, szeretve, mégis magányosan él itt Feleki Kamill. Itt, a kisautókkal, macskákkal, szobves kutyapofákkal, szobrocskákkal, felöltött és gyerekjátékokkal, hangszalag- és filmlemezekkel, egy sikereiben bőséges igazi élettel teleakott házacskában tudtam meg, éjszakaiba nyúló beszélgetések alatt: hogy Törökbalinton született. A hihetetlenül személylőre szabott, de napitárban néha nem is szereplő Kamill nevet egy ottani notabilitás ajánlotta szüleinek, aki ez időben születő lányát viszont Kamillának keresztelte. Az idősebb Feleki testvérek neve sokkal gyakoribb: Edít, Tibi, Laci. Ha Magyarországon kívül kellene élni, talán Dániában tudna; kedvenc távoli város London; színe a barna és a kék; évszakai közül legkedvesebb számára a tél, a szobából!

Meggyőződöttünk róla, hogy a tárgyak rabja, a polcok, a szekrény, padlászófulólag látszólag használhatatlan apróságokkal, mert ugyebár lehetetlen megválni minden ajándéktól, minden emléktől. A kis házban medítátnak arról is, hogy a féltékenység a színházban valószínűleg kötelező, sőt néha serkentő, hogy rég talán jobb volt színésznek lenni, mert a színésznek nimbusza volt, hogy a jó szerep az, amire emlékeznek, mikor talán már az egész darabot elfelejtették, hogy ma nehezebb, hidegebb, ridegebb a színészelet, mégis újra kezdene...

Ennyit a múlt-ról!

De hogy áll a jelen? Mit jelent nekünk Feleki Kamill? Nekünk, akik később születünk, akik „más korban élünk”, akiknek az a színház, az a Budapest, azok az utcák, azok a színházak már mind felfoghatatlanul messze vannak. Mit jelent nekünk ez a név, ez az ember? Mit gondoltok, Kamill tudja, hogy milyen sokszor idézzük őt? — tündönlünk egy Shakespearévígjáték főpróbjája után.

A Madách Kamarában akkor egy Neil Simon-darab volt a sláger. Ahányszor csak tehettük, bebeszélődtünk. A Napasgár fiúk tananyagunk lett. Kez-dőknek, közephaladóknak, haladóknak egyaránt. Talán a témájánál fogva is. Két öreg színészről szól a játék. Együtt játszózták a sirtak-nevetek, rajongtak egymásért, aztán, ahogy lenni szokott, elegük lett egymásból. Most öregek mégis újra találkoznak, megpróbálnak újra együttműködni, felidézni a tehetőségüket, visszahozni a múltat, hogy egy jutalomjátékokat, egy búcsúelődást és némi lelki — és persze némi valóságos — gátsit összehozzanak. Amit a színészetről tudni kell, amit a színészetről sejtteni lehet, amit ez a csodálatos, istenverte hivatás magával cip-pel hordalékként, ami ebben gyönyörű, ami ebben

undorító, ami felemelő és elviselhetetlen, azt a két csodálatos rafinált mindentudó, Feleki Kamill és Balázs Samu odavárizsolt a parányi színpadra minden este.

Mi a titka egy színésznek? Mi a titka egy embernek? Eszem ágában sincs, hogy válaszolni próbáljak rá. Mindössze annyit kockáztatok meg, hogy számomra egyre nagyobb értéke van a hitelnek! Hitele egy embernek az életben, hitele egy színésznek a színpadon. Ez végül is, azt hiszem, a legfontosabb.

Ha beszélhetünk az operett nagy korszakáról — amit mint ifjone én is elolvadva bámultam, amelyet egy-két társával éppen Feleki Kamill fémjelzett —, arra, azt hiszem, éppen a hit, a hitelenség volt a legjellemzőbb. Hitték a műfajban ugyanúgy, ahogy Kálmán Imre, Lehár és Jacobi Viktor hitt. A legendás Sirk Bazil, a tüneményes Miska főpincér... És a többi ezernyi figura, ezernyi hús-vér élő emberből volt olyan hitelesen egybe varázsolva, hogy abba hazug mozdulat, öncélú viccelődés, hamis hang nem kerülhetett.

S ezt a hitelenséget, ezt az igényességet vitte magával Feleki Kamill a prózai színpadokra, a varietébe, az esztrádműsorok zűrzavarába, a füstös mulatókba, sőt még a cirkusz porondjára,

a trapéz hintájára is. Így születetheti a megszámlálhatatlan édes, undok, ütődött, ravasz, gonosz, zabálni való balfácán — ezernyi kis mestermunka, kidolgozva minden szó, minden mozdulat, nyögés, nyafogás az utolsó milliméterig, megkomponálva minden megérezés, minden szünet, befejezés, a kellékek búvész rekvizitumként betanítva, ruhák szerepre szabva, maszkok az utolsó ráncig, bajuszkáig, hajfürtig életre galvanizálva...

„Nem szeretem az ünnepeket” — fakadt ki egyszer Kamilla. — „A születésnapokat például egyáltalán nem. Micsoda dolog, hogy az embert az év egy napján felkösztönik, aztán a többi háromszázhatvan-négyen esetleg rá se fűtyülnek. Meg aztán éppen erről a napról nem is nagyon tehet az ember. Inkább talán a szülőket, az édesanyákat kellene ilyenkor köszönteni! Nem? Születtem, véletlenül Törökbalinton, ezt a szüleimnek köszönhetem. Véletlenül kaptam a ritka Kamill nevet is, ez meg Szepi polgármester érdeme, véletlen talán az is, hogy színész lettem, ez meg ugye a kakasülőnek köszönhető, meg a Vigszínház báronyifüggvények, meg az elegáns Tanay Frigyesnek és Rajnainak... A továbbiakat aztán már megoldhatja, el is ronthatja az ember. De egy napot kiragadni az évből, ez semmi. Engem mindennap szeresenek, vagy utálnak, de mindennap!”

Aztán, ahogy a pasarétli éjszakában búcsúzkodtunk, a kertkapunál Kamill megfogta a könyökömet: „Ismered az élet megfordítási elméletemet? Visszafelé kellene élni. Magányosan, örege, kiégye szünelni, s szép lassan fiatalodni, erősödni, vídamódi. Bár a fene tudja! Képzeld el, micsoda bögés lenne annak is a vége: már csak három-hónapos a picit, már csak kettő, már csak egy...” Ugy röhgöttünk az alvó Csévi utcában, hogy ré-mülten ablakok nyíltak, gyanácivó szemek pislogtak a függönyök mögött, s a szomszédban, biztos, ami biztos, eloldottak egy félelmetesen vicárgó farkaskutyát.